

תוכן עניינים

מבוא.....1

פרק 1 –

העלאוים בסוריה כמיעוט נשלט.....3

פרק 2-

תפיסת השלטון בסוריה.....9

פרק 3-

ממיעוט נשלט לשליט.....16

סיכום

.....21

ביבליוגרפיה.....23

מבוא

מטרתה של העבודה היא בחינה של הדת העלאווית, תחילה מזוית ראייה של מיעוט הנשלט על ידי רוב הסולד ממנו ולאחר מכן כמיעוט אשר לקח לידי את השליטה על סוריה וברמה מסויימת – מחזיק בה עד היום. העבודה תבחן את התהליך שעברה הקבוצה העלאווית ואת האתגרים שליוו אותה, החל מהרדיפה, כאמור, שספגה הקבוצה ועד האתגרים אשר הציבו קבוצות אחרות בסוריה בפני השליטים העלאוויים החל משנות ה-70 של המאה ה-20.

מושא המחקר של עבודה זו הוא הקבוצה העלאווית, כאשר המיקוד הוא בעיקר בהלך קיומה בסוריה ואת התהליך שעברה הקבוצה הדתית ממיעוט נשלט למיעוט שליט. על מנת להעמיק בנושא ולנסות להתחקות אחר התמורות אשר עיצבו את גורלה, הפרק הראשון ידון תחילה על המקורות של הקבוצה הדתית, תוך עמידה על העקרונות המרכזיים של הדת, ככל הניתן, עקב היותה נסתרת מעיניהם של זרים. בנוסף לכך, הפרק יעניק מבט על המציאות הלא פשוטה עמה התמודדה הקבוצה, כאשר קבוצות סוניות בתוך סוריה ראו את העלאוויים כמטרה אותה יש לרדוף עד למיגור מוחלט, בין היתר עקב פסקי הלכה אשר התירו את דמם של העלאוויים. ברמה מסוימת, מבלי שהעלאוויים היו מודעים לכך באותה עת, אותה הרדיפה היא זו אשר עיצבה את הווייתם וקבעה את מקום מושבם למאות שנים לאחר מכן. לאחר שהפרק הראשון יציג את הדת העלאווית ואת הקשיים עמה התמודדה בתחילת דרכה, הפרק השני יציג את השינוי החד בצורה של תפיסת השלטון בסוריה על ידי קצינים עלאוויים אשר ניצלו את המומנטום שיצרו עבורם המנדט הצרפתי והואקום הפוליטי שהתיר לאחריו בסוריה. הפרק יציג את הדמות המרכזית שהופיעה במאה ה-20 מתוך הקבוצה העלאווית- חאפד' אל-אסד וצורת הפיכת השלטון שביצע בסוריה, תוך ניצול הפופולריות הרבה לה זכה כקצין צעיר ושאפתן, כאשר בראש מעיניו עומדת מטרת הסוציאליזציה של סוריה ורעיונות ה"פאן-ערביזם" אשר מתכתבים היטב עם מצוקתם של העלאוויים והפתרון למצוקה זו, אשר נבעה מאפליה דתית. לאחר שתוצג הצורה שבה העלאוויים הגיעו לשלטון בסוריה, הפרק האחרון יציג את הדרכים בהן צורת שליטתם באה לידי ביטוי, כאשר יוצגו האתגרים העיקריים אשר עמדו בפניו של חאפד' אל-אסד בדרכו לממש את שאיפותיו. את האתגר המשמעותי ביותר עבורו היוו קבוצות סוניות קיצוניות בתוך סוריה, אשר מתוך אנטגוניזם היסטורי כלפי קבוצת העלאוויים ודה-לגיטימציה שלהם לאורך מאות שנים, התנגדו להיותו של המיעוט שליט על סוריה וקובע למעשה את עתידן. בנוסף, יוצגו הדרכים בהם בחר אסד להתמודד עם ההתנגדות כלפיו, כאשר יוצגו הדרכים המתונות- כגון ניסיון להתחבר על קבוצות שונות בתוך סוריה לצד אלו הקיצוניות – דיכוי אלים של התנגדות מצד קבוצת האחים המוסלמים בסוריה בשנות ה-80. לבסוף, יוצג משטרו של אסד לאחר הדיכוי ועד מותו, כאשר תבוצע סקירה אודות המדיניות שלו כלפי העלאוויים עצמם וכלפי קבוצות מיעוט אחרות בסוריה, תוך שהוא מפיק לקחים מאירועי העבר.

פרק 1 : העלאוים בסוריה כמיעוט נשלט

הפרק הבא יציג את המיעוט העלאווי בסוריה תוך התמקדות בעקרונות המרכזיים של הדת וההיסטוריה של הקבוצה הדתית בתוך גבולותיה של סוריה. הפרק יתמקד בהיותם של העלאוים נתונים למרותן של קבוצות רוב בתוך המדינה טרם עלייתם לשלטון, תוך עמידה על הקשיים העיקריים עמם נאלצו להתמודד בעודם נתונים לחסדיהם של אלה אשר רואים בהם זרים.

המיעוט העלאווי בסוריה נתפס מאז ומתמיד כמיעוט ייחודי, לפחות בכל מה שקשור לאמונה בה דגלו אל מול הרוב המוסלמי-סוני בסוריה. למרות שהמיעוט הדתי מונה כ-11% מן האוכלוסייה הסורית כיום, הקבוצה נחשבת עד אמצע המאה ה-20 לשונה בנוף המוסלמי-סוני בסוריה.¹ השוני נובע לא רק מהצורה בה החיצוניים לדת תופסים אותה, אלא גם מכך שהעלאוים עצמם מגדירים את עצמם כשונים מבחינה היסטורית ותרבותית מדתות אחרות בסוריה. על מנת להבין ממה נובע שוני זה, יש צורך תחילה להציג את הדת העלאווית על כלל נדבכיה. הפיצול בתוככי האסלאם לדוקטרינות שונות החל להראות את אותותיו עוד במאה ה-7 לספירה, כאשר נוצרו שני הפלגים המרכזיים – סונה ושיעה. פילוג התחלתי זה, אשר נוצר כביטוי למאבק פוליטי על השליטה בעולם המוסלמי יוביל בסופו של דבר להיווצרותם של פלגים נוספים, בתוכם הדת העלאווית.² הדת העלאווית בסוריה הינה פלג אשר התנתק מן האסלאם השיעי ומאז חברי הדת הפכו באופן קולקטיבי למטרה עבור מנהיגים סונים ושיעים בולטים במהלך ההיסטוריה, עקב פרסום פסקי הלכה שונים המתירים את דמם. נראה כי ניתן למצוא ציונים אודות העלאוים בספרות כבר החל מן המאה העשירית, אך מוצאם הוודאי אינו ברור לחלוטין ויש כאלה אשר מחשיבים את העלאוים לדת עצמאית ולא לפלג של השיעה.³ רבות ממה שידוע על הדת העלאווית טרם תקופתנו המודרנית נחשב למסועף, שכן רוב החומר שנכתב על הקבוצה הדתית, נכתב מצדם של גורמים העוינים להם מאותן קבוצות רוב אשר לא קיבלו אותם כחלק מפלגי האסלאם. גורם נוסף אשר תורם למידע מוגבל יחסית אודות העלאוים היא מידת הסודיות בה נקטו חברי הקבוצה עם ספרי הקודש, אשר עד היום חלקם נשמרים בקנאות על ידי אנשי הדת. רק החל מהמאה ה-19 החלו העובדות אודות העלאוים,

¹ Worren, Torstein - Schiotz, "Fear and Resistance: The Construction of Alawi Identity in Syria" (Master Thesis in Human Geography, University of Oslo, 2007), 44.

² Aslam Farouk-Alli. "Sectarianism in Alawi Syria: Exploring the Paradoxes of Politics and Region", *Journal of Muslim Minority Affairs* 34. No.3 (2014): 208.

³ Syria's Allawi's and the Baath Party", in: *The Allawi's of Syria: War, Faith and* Raymond Hinnebusch, *Politics in The Alawis of Syria: War, Faith and Politics in the Levant*, eds: Michael Kerr & Craig Larkin (Oxford: Scholarship Online 2015), 115.